

# Seküler Faydacılık

Metin AYDIN

ESki  
reni



FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1802

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: [ror.org/00zznvq98](http://ror.org/00zznvq98)

Alt Marka | Imprint: Eskiyeeni

Yayın No | Publication Number: 373

Kitap Adı : Seküler Faydacılık

Book Title : Secular Utilitarianism

ISBN : 978-625-5536-86-0

DOI : [doi.org/10.70458/fcr.9786255536860](https://doi.org/10.70458/fcr.9786255536860)

Yazar | Author: Metin Aydın | [orcid.org/0000-0002-4918-7270](https://orcid.org/0000-0002-4918-7270)

Kurum | Institution: Sakarya Üniversitesi

ROR ID: [ror.org/04ttnw109](http://ror.org/04ttnw109)

Yayın Türü: Kitap | Publication Type: Book - Monograph

Yayın Dili: Türkçe | Language: Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 230 (xii + 218)

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HPCF1 - Modern Batı felsefesi: 19. yüzyıl | Western philosophy: c 1800 to c 1900

BISAC: PHI019000 - Felsefe / Tarih ve Anahatlar | Philosophy / History & Surveys / General

THEMA: QDTJ - Felsefe: Batı felsefesi | Western philosophy

LC Classification: B1647.F53 - Din karşıtı İngiliz faydacılığı | Utilitarianism (Bentham, Mill) and religion

DEWEY: 192 - Modern Batı felsefesi, İngiltere | Modern Western philosophy, British

WoS Category: Felsefe | Philosophy

WoS Citation Topics Meso: 6.2 - Etik ve Ahlak Felsefesi | Ethics & Moral Philosophy

WoS Citation Topics Micro: 6.2.14 - Seküler Etik ve Faydacılık | Secular Ethics and Utilitarianism

Scopus Subject Areas: 1210 - Felsefe | Philosophy

Atf Bilgisi | Cite as: Aydın, Metin. *Seküler Faydacılık*. Ankara: FCR Yayın Ltd.-Eskiyeeni, 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.



Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

[www.fcr.com.tr](http://www.fcr.com.tr) • [fcr@fcr.com.tr](mailto:fcr@fcr.com.tr)

# Seküler Faydacılık

Metin AYDIN

Ankara 2025

## Yazar Hakkında | About the Author

Metin AYDIN

1984 yılında Karabük'te doğdu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 2006 yılında mezun oldu. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “John Stuart Mill’in Ahlak Felsefesinin Problemleri” başlıklı yüksek lisans tezini 2013 yılında, aynı enstitüde “Henry Sidgwick’te Bir Etik Teori olarak Faydacılığın (Utilitarianism) Temellendirilmesi” başlıklı doktora tezini ise 2018 yılında tamamladı. 2011 yılından bu yana Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bünyesinde akademik faaliyetlerini yürüten Aydın, Klasik Faydacılık (2022) ve Faydacılık Tarihi (2022) adlı eserlerin yazarıdır.

Metin Aydın was born in Karabük, Türkiye. Türkiye. He graduated from the Faculty of Theology at Ankara University in 2006. He completed his M.A. thesis entitled “John Stuart Mill’in Ahlak Felsefesinin Problemleri [The Problems of John Stuart Mill’s Moral Philosophy]” at Sakarya University Institute of Social Sciences in 2013. He received his Ph.D. from the same institution in 2018 with a dissertation titled “Henry Sidgwick’te Bir Etik Teori olarak Faydacılığın (Utilitarianism) Temellendirilmesi [The Justification of Utilitarianism as an Ethical Theory in Henry Sidgwick]”. Since 2011, Aydın has been engaged in academic work within the Faculty of Theology at Sakarya University. He is also the author of Klasik Faydacılık [Classical Utilitarianism] (2022) and Faydacılık Tarihi [A History of Utilitarianism] (2022).

## Kitap Hakkında

### Seküler Faydacılık

Faydacılık tarihinin en önemli iki ismi olan Bentham ve Mill kendi teorilerini inşa ederken tüm metafizik ilkeleri dışlayan bir yaklaşımı benimsemişlerdir. Bundan dolayı her iki düşünür de teorilerinde ne Tanrı'ya ne de dine yer vermişlerdir. Bu çalışma Bentham ve Mill'in söz konusu yaklaşımlarının arka planını ve nedenlerini ortaya koymayı amaçlar. Bentham ve Mill'in teorilerinde Tanrı ve dini dışlamalarının en temel nedeni, bu alanlarla ilgili önermeler setinin olgusal zeminin ötesine geçen içerim ve imalarıdır. Onlara göre bu durum da söz konusu önermeleri spekülâtif birer iddia haline getirmektedir. Dahası bu spekülâtif alandan beslenen din, kilise ve din adamları gibi kurumsal yapılarıyla toplumsal yaşamı şekillendirmektedir. Bu durum ise fayda ilkesi temelinde bir toplum inşa etmeyi amaçlayan Bentham ve Mill açısından önemli bir sorun oluşturmaktadır. Çünkü onlara göre kurumsal din mevcut haliyle yozlaşmış durumdadır ve mevcut yapısıyla bireyin ve toplumun ahlaki gelişiminin önünde en büyük engeli teşkil etmektedir. Bu soruna Bentham ve Mill'in bulduğu çözüm kurumsal dini yapının toplumdaki silinmesidir. Bentham, dinin toplumdaki silinmesini yeterli görürken, Mill ise dinin ortaya çıkardığı boşluğu doldurmasını beklediği "İnsanlık Dini" adını verdiği seküler bir din önerir. Bu bağlamda Bentham ve Mill dinle ilgili tartışmayı doğruluk-yanlışlık açısından ziyade fayda-zarar açısından ele alırlar. Bundan dolayı ilgilendikleri asıl soru, dinin emirlerinin ve öğretilerinin doğruluk ya da yanlışlığı değil, dinin insan mutluluğuna katkı sağlayıp sağlamadığıdır. Bu sorunun cevabı her iki düşünür için de aynıdır: din, birey ve toplumun mutluluğunun önündeki önemli bir engeldir. Dolayısıyla onlara göre fayda ilkesi bireyin ve toplumun mutluluğu için yeterlidir, bunun dışında köklerini fizik ötesinden alan başka bir ilkeye ya da inanç gerek yoktur. Dahası fayda ilkesi insan eylemleri söz konusu olduğunda mutlak doğruluk standardı olduğundan eğer herhangi bir din ya da inanç, varlığını sürdürmek istiyorsa fayda ilkesinin şemsiyesi altına girmek zorundadır. Fayda ilkesiyle uyumlu olmayan, bu ilkeyle çatışan bir dinin ya da inancın varlığını sürdürmesi mümkün değildir. Dolayısıyla Bentham ve Mill için fayda

ilkesinin olduğu yerde dine ihtiyaç yoktur. Din, insanlığa fayda ilkesinin veremediği hiçbir Őeyi veremediği gibi insanlığın mutluluğunun önündeki en büyük engellerden biridir.

**Anahtar Kelimeler:** Din, Faydacılık; Seküler Faydacılık; Fayda İlkesi; Bentham; Mill

## About the Book

### Secular Utilitarianism

Jeremy Bentham and John Stuart Mill, the two most influential figures in the history of utilitarianism, constructed their ethical theories by adopting an approach that excludes all metaphysical implications and presuppositions. Consequently, neither thinker assigns any role to God or religion within their moral frameworks. This study aims to reveal the background and underlying reasons for this exclusion. The principal reason Bentham and Mill exclude God and religion from their ethical systems is that propositions concerning these domains extend beyond the empirical realm and thus lack verifiable grounding. For both thinkers, such propositions inevitably become speculative. Moreover, religion, rooted in this speculative sphere, shapes social life through institutional structures such as churches and their clergy. This poses a significant problem for Bentham and Mill, who seek to build society on the foundation of the principle of utility. In their view, institutional religion is corrupt in its existing form and constitutes one of the most significant obstacles to the moral development of individuals and society. While Bentham advocates the complete removal of religion from social life, Mill, going further, proposes a secular replacement-what he calls “the Religion of Humanity.” Accordingly, Bentham and Mill shift the debate on religion from the realm of truth and falsity to that of utility and harm. The central question for them is not whether religious doctrines are true, but whether religion contributes to human happiness. Their answer is unequivocal: religion hinders both individual and collective flourishing. Since the principle of utility provides the sole sufficient standard for determining right action, any religion or belief system can survive only under its authority. A religion that conflicts with utility cannot endure. Thus, where the principle of utility prevails, religion becomes unnecessary, offering nothing that utility cannot already supply, and often standing as an obstacle to human happiness.

**Keywords:** Religion; Utilitarianism; Secular Utilitarianism; Principle of Utility; Bentham; Mill



## İÇİNDEKİLER

<b>ÖN SÖZ</b>	xi
<b>GİRİŞ</b>	1
<b>1. BENTHAM ve MILL'İN TANRI TASAVVURU</b>	33
1.1. Bentham ve Tanrı	41
1.2. Mill ve Tanrı	45
1.2.1. İlk Neden Argümanı	50
1.2.2. Genel Kabul Argümanı	55
1.2.3. Bilinç Argümanı	57
1.2.4. Tasarım Argümanı	59
<b>2. BENTHAM ve MILL'İN DOĞAL DİN ELEŞTİRİSİ</b>	69
2.1. Bentham ve Doğal Din	69
2.2. Mill ve Doğal Din	79
<b>3. BENTHAM ve MILL'İN VAHYİ DİN ELEŞTİRİSİ</b>	97
3.1. Bentham ve Vahyi Din	99
3.2. Mill ve Vahyi Din	131
3.2.1. İnsanlık Dini	152
<b>4. DİNİN FAYDASI</b>	173
<b>DEĞERLENDİRME</b>	207
<b>KAYNAKÇA</b>	211
<b>DİZİN</b>	217



## ÖN SÖZ

Ön sözlerle ilgili olarak işin ehilleri tarafından yapılan “okunmayacağı” uyarısından haberdar olmama rağmen yine de bu satırları yazma gereği duyuyorum. Zira emek, benim için sessizlikle geçiştirilemeyecek kadar kutsal bir değerdir. Elinizdeki bu çalışmaya doğrudan ya da dolaylı birçok insanın emeği sindi ve onlara teşekkür etmeden geçmek benim için mümkün değildi.

Teşekkür listemin en müstesna yerinde, her zaman muhterem hocalarım Prof. Dr. Murtaza Korlaelçi ve Prof. Dr. Celal Türer yer alıyor. Bu kitabın bir değeri, bir fazileti varsa, onların ilmi rehberliği ve örnekliliği sayesinde. Yine yazım süreci boyunca sorularımı cevaplayan, ufuk açıcı önerileriyle çalışmama yön veren kıymetli hocam Prof. Dr. Fuat Aydın da minnetle anmam gereken isimler arasında yer alıyor. Kitabın son okumasını yapan öğrencilerim Funda Nur Onay ve Edibe Zehra Zeren’e de teşekkür etmem gerekiyor. Hayatımın her safhasında desteğini hissettiğim kıymetli eşim Demet, sevgili oğlum Mete, annem ve babama teşekkür etmek benim için bir görev değil, ödenmesi gereken bir gönül borcudur. Hiç şüphesiz bu satırlarda ismi zikredilmesi gereken çok değerli dostlarım var ancak hepsini burada zikretmem mümkün değil, onlara da çok teşekkür ediyorum.

Ve dedem Halil Aydın... Bu kitap bana hep dedemi hatırlatacak çünkü hüznü bir hatırayla mühürlendi. Çalışmaya son noktayı koyduğum gün, onun vefat haberini aldım. Bombalarla çocukların öldürüldüğü bir dünyada, çocukları sevindirmek için cebinde şeker taşıyan o ince ruhu çok özleyeceğim.

Metin AYDIN  
Sakarya 2025

